

สมาคมจีนกับการเมืองการปกครองไทย

พ.ศ. 2451-2475

นางเยาว์ จิตตะปุตตะ
คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยทำสนธิสัญญาทางการค้ากับประเทศตะวันตกอย่างเป็นทางการในต้นรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว แนวความคิดและแบบอย่างต่าง ๆ ของตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจนั้นปรากฏว่ามีการขยายตัวในการผลิตทางการเกษตรอย่างเห็นได้ชัด และแรงงานกลายเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในระบบเศรษฐกิจใหม่ ปรากฏว่าแรงงานชาวจีนกลายเป็นแรงงานที่สำคัญในสังคมไทยและเพิ่มขึ้นจากการอพยพเข้ามา มีข้อสังเกตประการหนึ่งคือ ชาวจีนที่อพยพเข้ามาในระยะแรก ๆ ตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์นั้นขยายจำนวนประชากรลูกผสมจีนอย่างรวดเร็วภายในช่วงเวลาเพียงประมาณชั่วอายุคนเท่านั้น ชาวจีนในประเทศไทยส่วนใหญ่กลายเป็นคนไทยและก่อปัญหาเรื่องบทบาทของชาวจีนในฐานะชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุดทำให้เกิดผลกระทบต่องานเศรษฐกิจการเมืองการปกครองของไทยในสมัยต่อ ๆ มา การศึกษาเรื่องนี้อาจจะช่วยให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมบางประการของชาวจีนในประเทศไทย อันเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมและประเพณีอันเก่าแก่ของจีนที่ทำให้ชาวจีนส่วนใหญ่ยังคงรักษาความเป็นจีนเอาไว้ได้อย่างยืนยาว แม้ว่าจะอยู่ในท่ามกลางวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ในฐานะที่เป็นชาวจีนโพ้นทะเลก็ตาม

จากการศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทและปัญหาของชาวจีนในยุคและสมัยต่างๆ กันทำให้เห็นได้ว่า ความเป็นมาและโครงสร้างทางสังคมของชาวจีนในประเทศไทยมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยมาโดยตลอด บทบาทความสัมพันธ์ของชาวจีนจะเห็นได้ชัดยิ่งขึ้นภายใต้การจัดระเบียบทางสังคมอันซับซ้อนในรูปของการรวมกลุ่มเป็น “สมาคม” ซึ่งเป็นการแสดงบทบาทและอิทธิพลในฐานะชนกลุ่มน้อยเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน และปรากฏอย่างแน่ชัดว่าบทบาทและการดำเนินงานของสมาคมหรือสโมสรจีนนั้นมีผลกระทบต่อการเมืองการปกครองของไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงกลางพุทธศตวรรษที่ 25

กำเนิดของ “สมาคม” หรือ “สโมสร” ของชาวจีนในประเทศไทย

เนื่องจากชาวจีนที่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ในประเทศไทยนั้นมิได้มีโครงสร้างทางสังคมตายตัว ทั้งยังเป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่นอกเหนือระบบศักดินาของไทย จึงไม่อยู่ในกฎเกณฑ์ของระบบไพร่ สถานภาพของ

ชาวจีนเปลี่ยนไปตามสถานะทางเศรษฐกิจ ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยพยายามสร้างฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงเพื่อเป็นการยกระดับฐานะทางสังคมด้วย ดังนั้นเรื่องของการแข่งขันกันในการแสวงหาผลประโยชน์และความร่วมมือกันในกลุ่มเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพและธุรกิจจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ประกอบกับการที่ชาวจีนมีประเพณีช่วยเหลือกันในกลุ่มเครือญาติ ทำให้ชาวจีนมีความรักใคร่กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยการรวมกลุ่มกันขึ้นในรูปของ “สมาคม” อาทิเช่น สมาคมอาชีพ สมาคมภาษา สมาคมท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญคือทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมของกลุ่มชาวจีนเพื่อกำหนดการตามวัตถุประสงค์ของสมาคมนั้น ๆ

สำหรับสมาคมจีนในประเทศไทยนั้น หากพิจารณาในแง่ของสถานภาพทางกฎหมายและวิวัฒนาการแล้วอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทและ 2 ระยะคือ

ระยะแรก นับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมาคมจีนมีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีฐานะเป็นสมาคมลับ

ได้แก่ สมาคมลับฮั้ง^{๕๑} เป็นสมาคมของชาวจีนที่ทงซัน และดำเนินการอย่างไม่เปิดเผย มีพฤติกรรมที่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของไทย กล่าวคือมีวัตถุประสงค์ในการใช้กำลังต่อสู้กันเองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ของจีน มีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจก่อการจลาจลเสมอ ๆ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัฐบาลไทยดำเนินนโยบายปราบปรามอย่างเด็ดขาดด้วยการออกพระราชบัญญัติควบคุมฮั้ง พ.ศ. 2440 และแก้ไขเพิ่มเติมใหม่ใน พ.ศ. 2450 ทำให้สมาคมลับฮั้งถูกล้มล้าง แต่มิได้หมายความว่าชาวจีนจะเลิกการรวมกลุ่ม กลับปรากฏว่าฮั้งหลายกลุ่มได้สลายตัวและพัฒนาขึ้นเป็นสมาคมจีนต่าง ๆ โดยเฉพาะสมาคมการค้า หรือสมาคมพ่อค้า โดยมีวัตถุประสงค์และการดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการณ์ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามยังคงมีสภาพเป็นสมาคมลับ และส่วนใหญ่มีบทบาททางการเมืองสูง มีผลกระทบต่อการดำเนินนโยบายการเมืองการปกครองของไทยเป็นอย่างยิ่ง

ระยะที่สอง นับตั้งแต่ปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เป็นต้นมา เมื่อรัฐบาลไทยเริ่มอนุญาตให้สมาคมการค้าของชาวจีนจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายใน พ.ศ. 2451 เป็นผลให้ชาวจีนเริ่มต้นตัวของจดทะเบียนสมาคมเรื่อยมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงออกพระราชบัญญัติเพื่อควบคุมสมาคม พ.ศ. 2457

เนื่องจากระยะที่สองนี้เป็นระยะที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบทางการเมืองจากประเทศจีน ฉะนั้นบทบาทของชาวจีนและสมาคมจีนจึงมีมากและสลับซับซ้อนขึ้น ซึ่งจะได้กล่าวโดยละเอียดเพื่อให้เห็นความสำคัญของสมาคมจีนทั้งในสายตาของก๊กมินตั๋งและฝ่ายประเทศไทย

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลไทยพยายามที่จะขอเจรจากับชาติตะวันตกเพื่อขอแก้ไขสนธิสัญญาที่ไทยเสียเปรียบอยู่ ชาวจีนในประเทศไทยโดยเฉพาะคนในบังคับ หรือ “ร่มธง” ของชาติตะวันตก วิตกกังวลว่าชาวต่างประเทศจะถอนอำนาจการคุ้มครองบุคคลในบังคับของตนให้แก่รัฐบาลไทย ซึ่งจะมีผลทำให้ต้องสูญเสียอธิปไตยทางกฎหมาย และผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เคยได้รับมาก่อน

1 ดู ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, “สมาคมลับฮั้งในประเทศไทย พ.ศ. 2367-2453” (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524).

ตามสนธิสัญญา² ชาวจีนส่วนใหญ่ต้องการที่จะให้รัฐบาลจีนเข้ามาให้การคุ้มครอง มีการเรียกร้องให้รัฐบาลจีนขอเปิดสัมพันธภาพทางการทูตเพื่อจะได้มีสถานทูตหรือสถานกงสุลให้ความคุ้มครองชาวจีนในประเทศไทย ซูไวทก หรือ ซูเวตัก อ้างว่าเป็นตัวแทนของรัฐบาลจีน เข้ามาตรวจการค้าของชาวจีนในประเทศไทย ได้ไปเยี่ยมและประชุมชาวจีนตามสมาคมต่าง ๆ เขากล่าวว่า

“...ชาวจีนและสินค้าของพวกจีนในประเทศไทยมีอยู่มาก แต่ไม่มีราชทูตหรือกงสุลเป็นผู้ดูแลสินค้า และรักษาผลประโยชน์ ทำให้ประเทศอื่น ๆ ซึ่งเล็กกว่าและมีสินค้าน้อยกว่า ยังมีทูตและกงสุลได้”³

จากการแสดงออกของชาวจีน ในประเทศไทยในเรื่องที่ต้องการให้มีสถานทูตนี้ ฝ่ายรัฐบาลไทยเองก็ทราบ พระบาทสมเด็จพระ

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าพระทัยและและทรงเห็นว่าชาวจีน “เห่อไปข้างจะมีกงสุล”⁴ อย่างไรก็ดี ตั้งแต่กลางพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมา รัฐบาลจีนต้องเผชิญกับปัญหาการถูกลูกความจากชาติตะวันตก และปัญหาการต่อสู้ทางการเมืองภายในประเทศของกลุ่มผู้ต้องการปฏิวัติจีนคือ “พวกเก็กเหม็ง” เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบราชาธิปไตยไปสู่ระบอบสาธารณรัฐ มีผลผลักดันให้การต่อสู้ทางการเมืองขยายออกมานอกประเทศ ชาวจีนโพ้นทะเลจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญในฐานะที่เป็นทั้งชุมทรัพย์และชุมก้าง ผู้นำจีนทั้งสองฝ่ายจึงพยายามดำเนินนโยบายต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น ฝ่ายขบวนการปฏิวัติจีนนั้นหลังจากที่ ดร. ซุนยัตเซ็น ประกาศใช้หลัก “ลัทธิไตรราษฎร์” หรือ “สามินจูหง”⁵ ใน พ.ศ. 2448 เพื่อเป็นแนวทางในการ

2 ซึ่งหมายถึงสนธิสัญญาที่รัฐบาลไทยเริ่มทำกับชาติตะวันตก พ.ศ. 2398 มีผลให้ไทยเสียสิทธิสภาพนอกอาณาเขตและต้องเสียเปรียบในทางการค้า

3 หจข. ร. 6 น. 20/7 จดหมายของพระอริกธน์ประกาศ ถึงเจ้าพระยาอมราช วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454.

4 หจข. ร. 5 ต. 21/24 หนังสือกรมราชเลขาณการถึงเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 127.

5 ลัทธิไตรราษฎร์ หรือ สามินจูหง ประกอบด้วยหลักใหญ่ 3 ประการ คือ

1 มั่นเจ็กจูหง หมายถึงลัทธิชาตินิยมหรือความสำนึกในชาติของตนเอง

2 มั่นควันจูหง หมายถึงลัทธิอำนาจประชาชน ซึ่งประกอบด้วย

ก. อำนาจในการคัดเลือกผู้บริหารประเทศ

ข. อำนาจในการถอดผู้บริหารประเทศออกจากราชการ

ค. อำนาจในการออกกฎหมาย

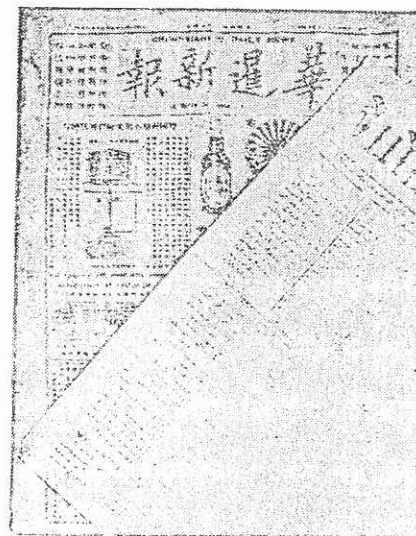
ง. อำนาจในการแก้กฎหมาย

เชียวฮุดเต็ง : เจ้าของและบรรณาธิการ
ผู้บริหารหนังสือพิมพ์จีนในสยามวารศัพท์

ปฏิวัติ พร้อมกับทั้งสมาคม “ตงเหมิงหุย”
หรือ “ตงเม่งหวย” (Tung Meng Hui)
ใน พ.ศ. 2450 เพื่อรวบรวมสมาชิกที่ให้การ
สนับสนุนการปฏิวัติจีนและใช้เป็นเครื่องมือ
ในการเผยแพร่ลัทธิทางการเมืองในหมู่ชาว
จีนโพ้นทะเล ปรากฏว่ามีผลกระทบต่อชาว
จีนในประเทศไทยมาก ทำให้รู้สึกตื่นตัวใน
เรื่องชาตินิยมจีนถึงกับได้มีชาวจีนในประ
เทศไทยบางพวกตอบสนองนโยบายของ

ด.ร. ชุนยักเซิน. กว๊ยการทั้งสมาคมลับ
“จิงหัว” หรือ “ตงหัว” ในกรุงเทพฯ. ซึ่ง
เป็นสาขาของสมาคมตงเหมิงหุยทำการเรีย
ไรเงินชาวจีนส่งไปช่วยคณะปฏิวัติ⁶ นอก
จากนั้นยังได้รับการสนับสนุนจากสมาคม
ดังกล่าวให้ตั้งโรงเรียน “ฮัวเอี้ยะ” เพื่อใช้
เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ลัทธิการเมือง
ในปีถัดมาได้มีกลุ่มพ่อค้าชาวจีนและกลุ่ม
หนึ่งมีนายเชียวฮุดเต็ง สืบบุญเรือง⁷ เป็นหัว

หนังสือพิมพ์จีนในสยามวารศัพท์
ออกทั้งภาษาจีนและไทย

³ มั่นแซงหงี้ หมายถึงสิทธิอาชีวะของพลเมือง ประกอบด้วย

ก. การแบ่งอำนาจในการถือครองที่ดินให้ทัดเทียม

ข. การแสวงหาทุนทรัพย์ในการประกอบอาชีพ คือสนับสนุนการลงทุน

⁶ William George Skinner, *Chinese Society in Thailand: An Analytical History* (New York : Cornell University Press, 1957), p. 158.

⁷ เป็นเจ้าของหนังสือพิมพ์จีนชื่อ “ฮัวเอี้ยมซินโบ” และหนังสือพิมพ์ฉบับที่ตีพิมพ์เป็นภาษาไทยชื่อ “จีนในสยามวารศัพท์” แสดงตัวอย่างเปิดเผยว่านิยมและสนับสนุนการปฏิวัติจีนของ ดร. ชุนยักเซิน จากคำรายงานของพระยาสุมนนวิวัฒน์⁸ เป็นผู้ที่มีความพยายามมากในเรื่องที่จะให้สโมสรการค้าด้วยอาชญากรรมเสี่ยงและจะได้เป็นขนนางด้วย

หน้าพร้อมด้วยคณะประมาณ 30 คน ยื่นหนังสือลงวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2451 ต่อพระยาสุขุมนัยวินิต เพื่อขอตงส์โมสรการคำอย่างเป็นทางการ⁸ โดยขอให้พระยาสุขุมนัยวินิตเป็นผู้อุปถัมภ์และบำรุงสมาคม พระยาสุขุมนัยวินิตได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพร้อมทั้งถวายหนังสือขอตงส์สมาคมให้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพิจารณาพร้อมกับได้กราบบังคมทูลความเห็นไว้ตอนหนึ่งว่า

“...แต่ได้ทราบเกล้าฯ ต่อไปว่า พวกชาติอื่น ๆ คอยดูพวกและอยู่เหมือนกัน ถ้าเป็นการเรียบร้อยก็จะเอาอย่างบ้าง”⁹

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้เจ้าพระยาอมราชเสนาบดีกระทรวงนครบาลปรึกษากับกรมหลวงดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ให้สืบสวนและพิจารณาอย่างรอบคอบแล้วให้เสนอข้อความเห็นมาให้ทราบ¹⁰ กรมหลวงดำรงฯ ได้กราบบังคมทูลความเห็นซึ่งสรุปได้ว่า รัฐบาลไทยไม่

อาจหลีกเลี่ยงการให้อนุญาตได้เพราะเหตุว่าการเสนอขออนุญาตนั้นไม่ขัดต่อระเบียบและกฎหมาย แต่ก็ควรระมัดระวังความเสียหาย เพราะสโมสรนี้จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนของชาวจีนเรียกร้องให้คนจีนต่อต้านอำนาจของรัฐบาลไทยหรือ “สไตร์ส” หรือร้องเรียนเรื่องต่าง ๆ ไปยังรัฐบาลจีนได้ ฉะนั้นจึงควรให้ตั้งเฉพาะที่กรุงเทพฯ ไม่ให้มีสาขา และสมาชิกจะต้องเป็นชาวจีนและมาจากเมืองจีนและบุตรจีนเท่านั้น¹¹ ในที่สุดรัฐบาลก็ได้อนุญาตให้ชาวจีนและคณะนี้ตั้งสโมสรการคำขึ้นเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2451 โดยใช้ชื่อว่า “สโมสรจีนกรุงเทพ” ซึ่งถือว่าเป็นสมาคมจีนสมาคมแรกที่ตั้งขึ้นอย่างถูกต้องและรัฐบาลรับรองเป็นทางการ

อย่างไรก็ดีในระยะนี้รัฐบาลจีนภายใต้การปกครองของราชวงศ์แมนจูได้เปลี่ยนท่าทีและนโยบายหันมาเอาใจใส่ต่อชาวจีนโพ้นทะเลเพื่อหวังผลคะแนนนิยม จึงดำเนินนโยบายเข้ามาเกี่ยวข้องกับชาวจีนโพ้นทะเลด้วยประการต่าง ๆ ใน พ.ศ. 2452 ได้ประ

8 ในการยื่นหนังสือขอตงส์โมสรการคำของจีนและกลุ่มนี้มีข้อสังเกตคือ ได้แสดงความบริสุทธิ์ใจด้วยการนำสมุดเช่นขออนุญาตการเลิกเป็นองชามอบให้เจ้าหน้าที่ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่กองตระเวนไปเก็บเครื่องสัญญาต่าง ๆ ที่มีอยู่ที่ประชุมให้หมด ทั้งยังเสนอให้พระยาสุขุมนัยวินิตเป็นผู้อุปถัมภ์ด้วย

9 หจข. ร. 5 น. 1 ค/16 คำกราบบังคมทูลของพระยาสุขุมนัยวินิต วันที่ 18 ตุลาคม ร.ศ. 127.

10. หจข. ร. 5 น. 1 ค/16 คำเนาพระราชหัตถเลขาถึงกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ท 228/4241.

11 หจข. ร. 5 น. 1 ค/16 คำกราบบังคมทูลของกรมหลวงดำรงราชานุภาพ ท 228/4241 วันที่ 22 พฤศจิกายน ร.ศ. 127.

กาศพระราชบัญญัติสัญชาติจีน โดยถือเอาหลักของสายโลหิต (Jus Sanguinis) เป็นเครื่องกำหนด ฉะนั้นเด็กที่มีบิดามารดาเป็นจีนไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดก็ตามต้องมีสัญชาติจีนเป็นการป้องกันมิให้ชาวจีนโพ้นทะเลถูกกลืนชาติ นอกจากนี้ยังได้พยายามที่จะเข้ามาแทรกแซงและเกี่ยวข้องกับชาวจีนในประเทศไทยด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งเป็นการลับและเปิดเผย เช่น ส่งขุนนางจีนตัวแทนเข้ามาเพื่อหาโอกาสเจรจาขอทำสัญญาทางการทูตกับรัฐบาลไทย แต่รัฐบาลไทยไม่ให้ความสนใจในเรื่องดังกล่าว มีข้อสังเกตว่าในช่วงก่อน พ.ศ. 2450 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้ขุนนางจีนเข้าเฝ้าฯ เลยหรือแม้หลังจากนั้นทั้งที่รัฐบาลไทยให้การต้อนรับขุนนางจีนอย่างแขกบ้านแขกเมืองก็ตาม แต่ก็ไม่ยอมเจรจาในเรื่องดังกล่าวเลยแม้กระทั่งในรัชสมัยต่อ ๆ มา

การผลักดันเพื่อขอตั้งสมาคมจีนเป็นทางการในประเทศไทย

เมื่อรัฐบาลจีนไม่สามารถจะเปิดสัมพันธ์ภาพทางการทูตกับรัฐบาลไทยได้ แต่รัฐบาลจีนก็ปรารถนาจะเข้ามาเกี่ยวข้องและให้ชาว

จีนในประเทศไทยช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องเงิน รัฐบาลจีนจึงหันไปใช้วิธีผลักดันและสนับสนุนให้ชาวจีนร่วมมือกันตั้งสมาคมพ่อค้าขึ้นอย่างเป็นทางการ และนอกเหนือจากรัฐบาลจีนเองแล้วยังมีสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันทำการโฆษณาชวนเชื่อชี้แจง แนะนำสนับสนุนตลอดจนเป็นตัวกลางประสานงานเช่น หนังสือพิมพ์จีน สโมสรจีน และสถานทูตจีนในต่างประเทศ เป็นต้น เพื่อให้เห็นถึงบทบาทความร่วมมือกันของชาวจีนที่จะผลักดันให้มีการตั้ง "สมาคมการค้า" ดังกล่าว จึงใคร่ขอเสนอบทบาทการผลักดันของแต่ละสถาบันโดยสรุปดังนี้

1. หนังสือพิมพ์จีน

หนังสือพิมพ์ "กั๋วหม่าซินโบ" (แปลว่า บอกร่าวตะวันออก)¹² มักจะเสนอเรื่องราวที่สนับสนุนให้ชาวจีนเห็นความสำคัญของสมาคมการค้า และชักชวนให้ชาวจีนฝายนิยมราชวงศ์แมนจูร่วมมือกันจัดตั้งสมาคมการค้า ดังเช่น ได้แถลงวัตถุประสงค์ไว้ในหนังสือพิมพ์ฉบับแรกที่ออกเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2451 ว่าประสงค์จะเร่งรัดให้ชาวจีนในกรุงเทพฯ จัดตั้งสมาคมการค้าและโรงเรียนจีน และปรากฏว่าหนังสือพิมพ์ฉบับนี้

12 หจข. ร. 5 ค. 21/14 คำกราบบังคมทูลของพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี วันที่ 18 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 127. รายงานว่าได้รับการยืนยัน จากกั๋วหม่าซินโบซึ่งเป็นหัวหน้าพิมพ์นิยมราชวงศ์แมนจูว่าหนังสือพิมพ์ "กั๋วหม่าซินโบ" เป็นหนังสือพิมพ์ที่เป็นปากเสียงของฝ่ายรัฐบาลราชวงศ์แมนจู

พยายามดำเนินการเป็นปากเสียงของชาวจีน มาโดยตลอด อาทิเช่น ลงเรื่องของจีน “มาเฮงฮุน” เพื่อเป็นการกระตุ้นและชี้แนะ ให้เห็นถึงความสำคัญของการสมาคมการค้าว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวกับชีวิตและทรัพย์สินสมบัติของ มนุษย์¹³ เป็นต้น

2. สโมสรการค้าจีน และสถานทูตจีน ในต่างประเทศ

สโมสรการค้าของจีนในต่างประเทศนั้น ได้แสดงออกอย่างชัดเจนว่าได้เข้ามาแทรกแซงเกี่ยวกับชาวจีนในประเทศไทย มี สโมสรการค้าจีนเมืองชัวเตา กวางตุ้ง ชื่องกง เชียงไฮ้ และสิงคโปร์ ฯลฯ เป็นต้น ได้ชักชวนชาวจีนร่วมกันตั้งสมาคมการค้า และร้องเรียนไปยังรัฐบาลจีนเพื่อให้ความช่วยเหลือชาวจีนในกรุงเทพฯ เช่น ยกเอาเรื่องการประกาศเพิ่มเงินค่ารัชชูปการ หรือ ฝูกัป (Capital Tax) ของรัฐบาลไทย ขึ้นมาโจมตี ยกเป็นเรื่องขั้นำให้ชาวจีนเห็น ความสำคัญของการตั้งสโมสรการค้า นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างรัฐบาล จีนกับชาวจีนในประเทศไทยด้วยการสนับสนุนเปิดสาขาของสมาคมการค้าในกรุงเทพฯ

อาทิเช่นสโมสรจีนในสิงคโปร์ และ “สมาคม ฮัวเคียมลันฮะฮวย” ที่เมืองเชียงไฮ้โดยส่ง เรื่องผ่านทางสโมสร “ตงฮังฮวยฮ้อ”¹⁴ ใน กรุงเทพฯ และอื่น ๆ เป็นต้น

ส่วนสถานทูตจีนในต่างประเทศที่เข้ามา เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ก็คือสถานทูตจีนในประ เทศฝรั่งเศส ได้ยื่นบันทึกต่อหม่อมเจ้า บวรเดช อรรถราชทูตไทยประจำกรุงปารีส ถึงเรื่องที่ไทยไม่อนุญาตให้ชาวจีนตั้งสมาคม การค้า ซึ่งนอกจากจะขอให้ชี้แจงแล้วยัง ขอร้องร้องให้หม่อมเจ้าบวรเดชช่วยเจรจา ขอให้รัฐบาลไทยอนุญาตให้ชาวจีนตั้งสมาคม การค้าด้วย หม่อมเจ้าบวรเดชได้ทรงมีบันทึกแจ้งมายังรัฐบาลไทยและรัฐบาลไทยได้ให้ คำตอบว่า การที่ไม่อนุญาตให้พ่อค้าจีนตั้ง สมาคมพ่อค้าอีกนั้น เพราะปรากฏว่าเมื่อ รัฐบาลไทยอนุญาตแล้ว พ่อค้าจีนยังจะขอ อนุญาตไปยังรัฐบาลจีนเพื่อขอใช้ตราของ จีนสำหรับประทับสมาคม ซึ่งเท่ากับว่าชาว จีนในไทยตั้งสมาคมเพื่อดำเนินการตามคำ สั่งของรัฐบาลจีน ไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ และประโยชน์แก่การค้าขายในไทยเท่านั้น¹⁵

13 หจข. ร. 5 ต. 41/42 สำเนาคำแปลหนังสือพิมพ์ “คิหน่าซินโป” ฉบับลงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 127 เรื่องอธิบายการตั้งสโมสรพ่อค้า.

14 หจข. ร. 6 บ. 3.7/1 คำแปลหนังสือฮัวเชียนซินโป ฉบับลงวันที่ 15 เมษายน ร.ศ. 131.

15 หจข. ร. 6 ต. 24/1 ลายพระหัตถ์ของกรมหลวงเทเวศร์วงษ์โรโปการ ถึงหม่อมเจ้าบวรเดช วันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2454.

3. รัฐบาลจีน

ปรากฏว่าทางการเงินมักจะส่งขุนนางจีนเข้ามาในประเทศไทยเสมอ ๆ ทั้งอย่างเปิดเผยเป็นทางการและอย่างไม่เปิดเผย โดยอ้างวัตถุประสงค์เพื่อเข้ามาตรวจการค้า แต่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยมักจะสืบทราบว่าคณะขุนนางจีนที่เข้ามาเช่น เมื่อ พ.ศ. 2450 นั้นต้องการเข้ามาเพื่อจะหาทางเจรจาเปิดสัมพันธทางการทูตกับไทย แต่เมื่อไม่สำเร็จเพราะรัฐบาลไม่ยอมเจรจาเรื่องราชการใด ๆ ด้วยก่อนเงินทางกลับคณะนี้จึงเกลี้ยกล่อมให้พวกพ่อค้าจีน ได้ร่วมกันจัดตั้งสโมสรการค้า (กงเก็ก) ขึ้นในกรุงเทพฯ เพื่อจะได้เป็นเครื่องมือต่อรองกับทางการไทยต่อไป พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมืองได้กราบบังคมทูลเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวของคณะขุนนางจีนว่า

“...สืบได้ว่าขุนนางจีนได้คบคิดกับพวกพ่อค้าในเรื่องการกงเก็ก (ที่ประชุม

สำหรับการค้าขาย) กับประเทศจีนต่อไปภายหน้าให้พัฒนาการขึ้น คือถ้ามีการอันใดในเรื่องการค้าขายก็ขอให้ส่งข่าวคราว ถ้าแม้ความขัดข้องอันใดกงเก็กในกรุงปักกิ่งจะได้ว่ากล่าวขอร้องต่อรัฐบาลจีนให้ช่วยอุดหนุน...”¹⁶

พระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมืองยังกล่าวรายงานเรื่องจีนขึ้นด้วยให้เข้ามากรุงเทพฯ อย่างลับ ๆ เพื่อประชุมกับพ่อค้าจีนเรื่องเกลี้ยกล่อมให้ตั้งสโมสรการค้า¹⁷

นอกจากนี้รัฐบาลจีนยังได้มอบเหรียญตราเชิดชูเกียรติแก่ชาวจีนผู้เป็นหัวหน้าชักชวนชาวจีนให้ตั้งสมาคมการค้า และแนะนำให้หัวหน้าผู้ริเริ่มตั้งสมาคมการค้าจงใจชาวจีนอื่น ๆ ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิกด้วยการจำลองเหรียญเกียรติยศนั้นแจกแก่สมาชิกด้วย¹⁸ มีพ่อค้าชาวจีนบางคนหวังได้เกียรติยศจากรัฐบาลจีน¹⁹ จึงได้ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าชักชวนชาวจีนมาร่วมตั้งสมาคมการค้า และทำ

16 หจข. ร. 5 ต. 21/12 คำกราบบังคมทูลของพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง วันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2450

17 หจข. ร. 5 น. 1 ก/16 คำกราบบังคมทูลของพระยาอินทราธิบดีสีหราชรองเมือง เรื่องจีนขึ้นด้วยให้ วันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 127.

18 หจข. ร. 5 ต. 11/42 สำเนาคำแปลหนังสือพิมพ์ฝั่หน่าซันโบ้ ฉบับลงวันที่ 4 มกราคม ร.ศ. 127 เรื่องประทานเหรียญแก่พานิชจีน ซึ่งอยู่ตามต่างประเทศ อ้างถึงคำสั่งของเสนาบดีกระทรวงเกษตราธิการถึงสโมสรการค้าต่าง ๆ.

19 หจข. ร. 5 น. 1 ก/16 คำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาบวรราช วันที่ 9 ธันวาคม ร.ศ. 128 ความตอนหนึ่งว่า “...เพราะเหตุที่จีนองได้ส่งเงินไปช่วยทำบุญและอุดหนุนคนจีนในเมืองจีนมากจนรัฐบาลจีนเชื่อกันว่าให้เงินขุนนางจีนผู้หนึ่ง แต่จะเป็นเช่นไรนั้น มีสเตอร์ลอนไม่ทราบเกล้าฯ”

หนังสือร้องไปยังกระทรวงพาณิชย์การของ
จีนให้เป็นธุระเรื่องการเจรจาขอให้รัฐบาล
ไทยอนุญาตให้ชาวจีนในประเทศไทยตั้งสมา
คมการค้า²⁰

การเคลื่อนไหวของชาวจีนในประเทศไทย
ไทยและสถาบันต่างๆที่กล่าวมาแล้วมีลักษณะ
ที่เร่งเร้าให้มีการตั้งสมาคมการค้าในประ
เทศไทย การกระตุ้นให้พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยและ
สงสัยในพฤติกรรมของชาวจีน จึงได้ทรงมี
พระราชกระแสรับสั่งให้เสนาบดีกระทรวง
การต่างประเทศถือกรมหลวงเทวะวงษ์วโรป
การ และพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี
ข้าหลวงเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑล
ภูเก็ต²¹ ช่วยสืบเรื่องราวเกี่ยวกับสมาคมจีน
ต่าง ๆ เช่นสมาคมของชาวจีนในสิงคโปร์
 เป็นต้น ซึ่งทรงได้รับคำกราบบังคมทูลราย
งานมีความตอนหนึ่งดังนี้

“... “สโมสรยวเซียง” ได้เรยีสเตอร์
ที่รัฐบาลสิงคโปร์ว่า ไชนีสเชมเบอร์
ออฟคอมเมอส (Chinese Chamber of

Commerce) ชั้นต้นก็จะประชุมกันใน
เรื่องการค้าขาย และการบางอย่างที่คิด
ขัดอย่างใดจะได้ขอให้รัฐบาลช่วย ต่อ
มาพวกฮัวเซียงก็ได้เปรียบเทียบถึงการ
ค้า เลยไปจนถึงการpolitikของเมือง
จีนด้วย... ในเวลานี้รัฐบาลที่สิงคโปร์
มีความรู้สึกแล้วว่าเป็นของไม่ดีได้สั่งให้
โปรเตกเตอร์ออฟไชนีส (Protector of
Chinese) คอยมองดูถ้าได้ช่องเมื่อใดก็
ยุตเมื่อนั้น...”²²

ส่วนกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการก็ได้
กราบบังคมทูลตามรายงานละเอียดและความ
เห็นเพิ่มเติมของพระพิเทศพานิช กงสุลเย
เนอรัลฝ่ายสยามที่เมืองสิงคโปร์ ทั้งความ
สรุปว่า พวกสโมสรยวเซียงของสิงคโปร์เป็นพวก
จีนที่มีแนวคิดทางการเมืองมากกว่าการค้า
ขายโดยสุจริต²³ และพระยาอินทราธิบดีสีห
ราชรองเมืองกราบบังคมทูลตามรายงานว่า

“...ความจริงเป็นอุปายของรัฐบาลจีน
อันจะขยายอำนาจ เช่นเมื่อปีรัตน
โกสินทร์ศก 126 ยังชี้ข้อออกเที่ยวตรวจ

20 หจข. ร. 6 บ. 3.7/1 คำแปลหนังสือพิมพ์จีนเซียงบ้อ เมืองฮ่องกง ฉบับลงวันที่ 13 กรกฎาคม
ร.ศ. 130.

21 นามเดิมคือ จันคอซิมบ๊ ฌ ระนอง มารดาเป็นไทยบิดาเป็นจีน คือ จันคอซุ้เจียง รับราชการเป็น
เจ้าเมืองระนองในสมัย รัชกาลที่ 4 ได้บรรดาศักดิ์เป็นพระยาดำรงสุจริตมหิศรภักดี

22 หจข. ร. 5 ต. 21/24 คำกราบบังคมทูลของพระยารัษฎานุประดิษฐ์มหิศรภักดี วันที่ 28 ธันวาคม
ร.ศ. 127.

23 หจข. ร. 5 ต. 21/24 จดหมายเหตุของกรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ ที่ 352/9537 ทุกกรมขุน
สมมดอมรพันธุ์ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ ร.ศ. 127.

การค้ำประกันจะตั้งที่ประชุมอย่าง
นี้ การเรื่องนี้หาพระพุทธรูปมีความ
วิตกมาก...²⁴

ส่วนกรมหลวงดำรงฯ ซึ่งเป็นเสนาบดี
ชั้นผู้ใหญ่ที่ความเห็นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ
ใจของเสนาบดีคนอื่นๆ หรือแม้แต่องค์พระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเอง
ทรงมีความเห็นคัดค้านมา โดยตลอดว่าเป็น
การไม่สมควรจะอนุญาตให้พวกจีนตั้งสโมสร
การค้า²⁵

จากคำกราบบังคมทูลรายงานต่างๆ และ
ข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยสืบได้นั้นมีผลต่อ
การตัดสินใจของพระทัยและบรมราชาไชยาของพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะ
พระองค์ทรงแสดงความเข้าใจพระทัยวัตถุประสงค์
สกลอันแท้จริงของชาวจีนในการตั้งสมาคม
การค้าว่า

“... การที่กระทรวงในเมืองจีนถือเอา
ไซไซอันเกิดขึ้นเองนอกประเทศ
ผสมรอยให้ตราตั้งเอาเป็นกึ่งของกระ
ทรวง (หมายถึงกระทรวงพาณิชย์การ

ของจีน) ก็เป็นปณิธานคล้ายอย่างข้าง
จีนอันคิดจะเริ่มขยายอำนาจ และไม่ผิด
จากแผนทางราชการอย่างเก่าของจีนมาก
นัก การที่ให้ขุนนางออกเที่ยวตรวจการ
ค้า เช่นให้เข้ามากรุงเทพฯ เมื่อปีกลาย
นั้นก็เป็นอันสำแดงตรงกันว่าในที่สุดก็จะ
มุ่งตั้ง เซมเบอร์ออฟคอมเมิส ซึ่งแปล
ว่าเซมเบอร์ออฟคอมเมิสอย่างที่สุดที่มา
ได้เอง เป็นการหลีกเลี่ยงจากการที่จะ
ตั้งกงสุล... ประโยชน์อย่างอื่น ๆ ยังมี
เขาจึงได้คิดตั้งในบางกอก แต่ฝ่ายจีนใน
บางกอกเข้าใจว่ายังไม่มีผู้ใคร่ไปลื้อซื้อ
นี้ชัดเจน ถ้าผู้ใดก็เห่อไปข้างจะมีกง
สุล แต่เมื่อมีคนภายนอกเข้ามาชี้แจงประ
โยชน์ที่น่าจะเริ่มเข้าใจกันขึ้นบ้าง...”²⁶

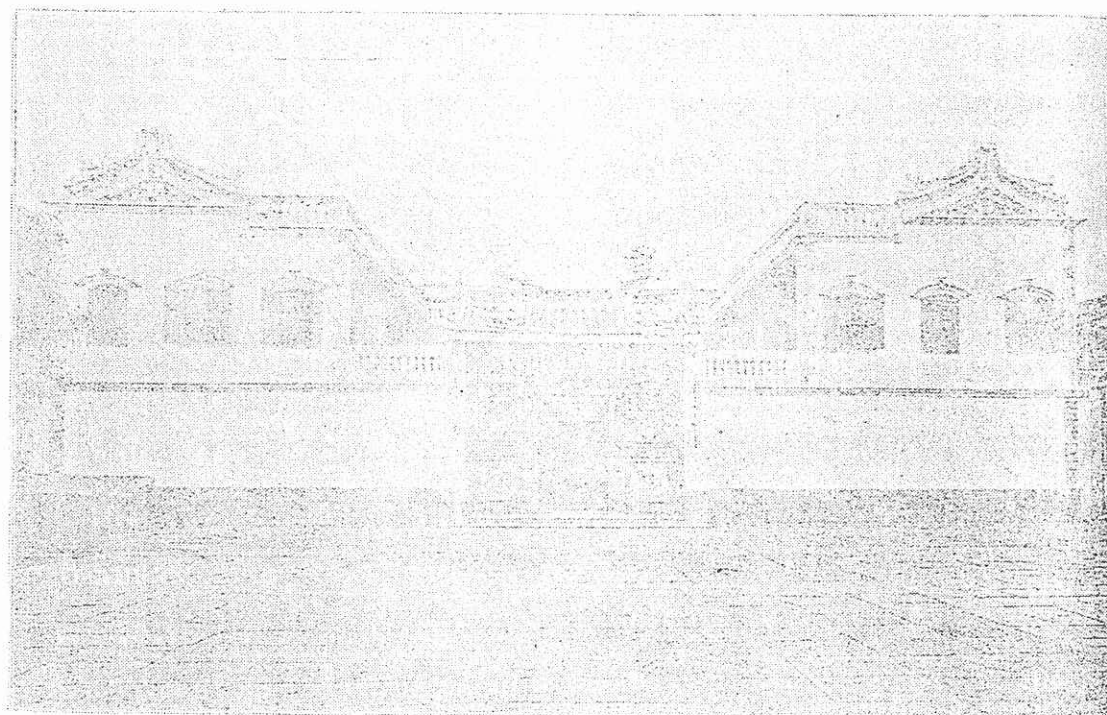
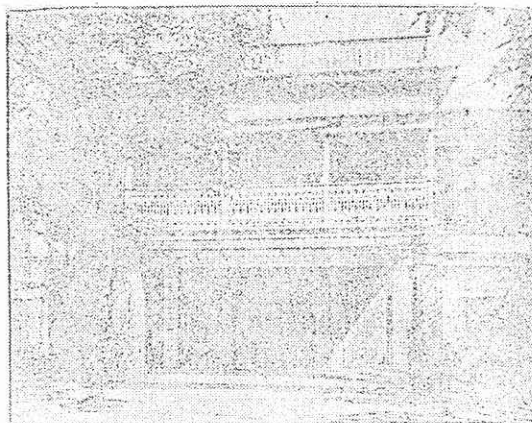
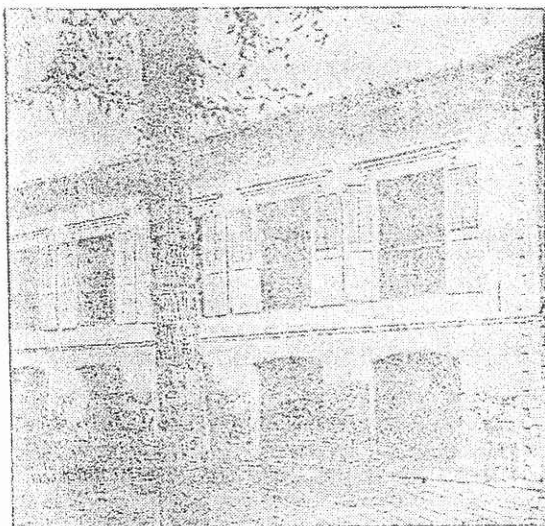
ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวจึงทรงมีพระบรมราชาไชยาไม่
อนุญาตให้ชาวจีนตั้งสมาคมการค้าขึ้นเป็น
ทางการอีกเลยตลอดรัชสมัยของพระองค์
แม้แต่สโมสรการค้าของชาวจีนในบังคับของ
ต่างประเทศ²⁷ เพราะนอกจากพระองค์ไม่

24 หจข. ร. 5 ต. 21/14 คำกราบทูลของพระอินทราธิบดีสี่หราชรองเมือง วันที่ 12 มีนาคม
ร.ศ. 127

25 หจข. ร. 5 ต. 21/14 หนังสือราชการที่ 7/98 กรมหลวงเทวะวงษ์วโรปการ พุทธกรมขุน
สมมตอมรพันธุ์ วันที่ 6 เมษายน ร.ศ. 128.

26 หจข. ร. 5 ต. 21/24 หนังสือกรมราชเลขาณการถึงเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่, อ้างแล้ว.

27 ชาวจีนขณะนั้น โดยหนังสือขออนุญาตตั้งสโมสรการค้าพร้อมข้อบังคับตามแบบของสโมสรการค้า
สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2451 มีจีนอยู่ถึง 30 คน ชาวจีนวางตั้งในบังคับฮอลันดา และจีนตั้งไซฮ้อ
ชาวจีนตั้งในบังคับฝรั่งเศส เป็นหัวหน้า แต่รัฐบาลไม่อนุญาตตั้งแม้ว่าจะเกรงใจฝรั่งเศสก็ตาม

บ้านกบตันฝีมือศิลปทางการค้าในสมัยรัชกาลที่ 6

ทรงไว้วางใจชาวจีนแล้วยังเป็นการขัดกับพระบรมราโชบายว่าจะปกครองชาวจีนเสมือนคนไทย²⁸ ทางปฏิบัติเช่นนี้สะท้อนให้เห็นพระบรมราโชบายในการผสมกลมกลืนชาวไทยกับชาวจีน อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐบาลไทยสืบทราบว่ามีชาวจีนในกรุงเทพฯ นักหยุดงานเพื่อประท้วงการเพิ่มเงินค่ารัชชูปการของรัฐบาลไทย ระหว่างวันที่ 1-8 มิถุนายน พ.ศ. 2453 นั้น ได้รับการสนับสนุนจากสมาคมพ่อค้าจีนในบังคับฝรั่งเศส ซึ่งมีจีนฮกเป็นหัวหน้า²⁹ การนี้ทำให้มีรัฐบาลไทยตระหนักถึงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของชาวจีนมากขึ้น และความกระตือรือร้นของชาวจีนที่เร่ร่อนขอทะเบียนสมาคมจากรัฐบาลไทยอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน ยิ่งเป็นเหตุให้รัฐบาลเพิ่มความระมัดระวังในนโยบายต่อชาวจีน ดังนั้นแม้ว่ารัฐบาลไทยจะถูกโจมตีเรื่องการเนรเทศบรรดาชาวจีนที่นักหยุดงาน และถูกกล่าวหาจากฝ่ายนิยมราชวงศ์แมนจูว่า รัฐบาลไทยลำเอียงอนุญาตให้ชาวจีนคณะ

เก็กเหม็งทั้งสมาคม แต่ไม่อนุญาตพวกตน ซึ่งทำให้เป็นการเสียหายแก่รัฐบาลไทย แต่รัฐบาลก็ไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตามให้พวกคนจีนในเรื่องทั้งสมาคม การเคลื่อนไหวเพื่อขออนุญาตทั้งสมาคมการค้าจึงหยุดชะงักไปชั่วคราวจนกระทั่งถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวซึ่งเป็นระยะที่ลัทธิชาตินิยมแพร่หลายในหมู่ชาวจีนในประเทศไทยมากขึ้น แต่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่าอำนาจทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นหัวใจของประเทศอยู่ในอิทธิพลของชาวจีน การทั้งสมาคมจึงเท่ากับเป็นเครื่องคุ้มครองอำนาจเศรษฐกิจของชาวจีน ประกอบกับพระองค์ทรงมีแนวพระราชดำริทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นชัดว่าทรงเป็นนักชาตินิยมไทย³⁰ และอนุรักษ์นิยม ฉะนั้นในคอนตันรัชกาลพระองค์จึงทรงมีพระบรมราโชบายไม่อนุญาตให้ชาวจีนทั้งสมาคมการค้าอย่างเป็นทางการ แต่มีชาวจีนเสนอขอกันมาก โดยเฉพาะใน

28 สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาเทววงศ์วโรปการ, จดหมายเหตุประกอบเรื่องไกลบ้าน (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระอริยวงศาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช ; พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2505), หน้า 106.

29 หจข. ร. 5 น. 1 ค/16 คำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาบรมราช วันที่ 14 มิถุนายน ร.ศ. 129 ; และ หจข. ร. 5 ค. 21/22 บันทึกของพระยาพิพัฒน์โกษา วันที่ 24 มิถุนายน ร.ศ. 129. ว่าแม้แต่วาซทูตฝรั่งเศสเองก็ยังสงสัยจีนในบังคับของตนเป็นผู้ให้การสนับสนุน หากแต่มิได้มุ่งที่ตัวจีนฮกผู้เดียวเท่านั้น

30 ดู ม.ล. จุลดา จอนรด, "กำเนิดและความเป็นมาของลัทธิชาตินิยมในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513).

ช่วง พ.ศ. 2455-2462 และมีการหลีกเลี่ยง
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐
 ๑๐๑
 ๑๐๒
 ๑๐๓
 ๑๐๔
 ๑๐๕
 ๑๐๖
 ๑๐๗
 ๑๐๘
 ๑๐๙
 ๑๑๐
 ๑๑๑
 ๑๑๒
 ๑๑๓
 ๑๑๔
 ๑๑๕
 ๑๑๖
 ๑๑๗
 ๑๑๘
 ๑๑๙
 ๑๒๐
 ๑๒๑
 ๑๒๒
 ๑๒๓
 ๑๒๔
 ๑๒๕
 ๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐
 ๒๐๑
 ๒๐๒
 ๒๐๓
 ๒๐๔
 ๒๐๕
 ๒๐๖
 ๒๐๗
 ๒๐๘
 ๒๐๙
 ๒๑๐
 ๒๑๑
 ๒๑๒
 ๒๑๓
 ๒๑๔
 ๒๑๕
 ๒๑๖
 ๒๑๗
 ๒๑๘
 ๒๑๙
 ๒๒๐
 ๒๒๑
 ๒๒๒
 ๒๒๓
 ๒๒๔
 ๒๒๕
 ๒๒๖
 ๒๒๗
 ๒๒๘
 ๒๒๙
 ๒๓๐
 ๒๓๑
 ๒๓๒
 ๒๓๓
 ๒๓๔
 ๒๓๕
 ๒๓๖
 ๒๓๗
 ๒๓๘
 ๒๓๙
 ๒๔๐
 ๒๔๑
 ๒๔๒
 ๒๔๓
 ๒๔๔
 ๒๔๕
 ๒๔๖
 ๒๔๗
 ๒๔๘
 ๒๔๙
 ๒๕๐
 ๒๕๑
 ๒๕๒
 ๒๕๓
 ๒๕๔
 ๒๕๕
 ๒๕๖
 ๒๕๗
 ๒๕๘
 ๒๕๙
 ๒๖๐
 ๒๖๑
 ๒๖๒
 ๒๖๓
 ๒๖๔
 ๒๖๕
 ๒๖๖
 ๒๖๗
 ๒๖๘
 ๒๖๙
 ๒๗๐
 ๒๗๑
 ๒๗๒
 ๒๗๓
 ๒๗๔
 ๒๗๕
 ๒๗๖
 ๒๗๗
 ๒๗๘
 ๒๗๙
 ๒๘๐
 ๒๘๑
 ๒๘๒
 ๒๘๓
 ๒๘๔
 ๒๘๕
 ๒๘๖
 ๒๘๗
 ๒๘๘
 ๒๘๙
 ๒๙๐
 ๒๙๑
 ๒๙๒
 ๒๙๓
 ๒๙๔
 ๒๙๕
 ๒๙๖
 ๒๙๗
 ๒๙๘
 ๒๙๙
 ๓๐๐
 ๓๐๑
 ๓๐๒
 ๓๐๓
 ๓๐๔
 ๓๐๕
 ๓๐๖
 ๓๐๗
 ๓๐๘
 ๓๐๙
 ๓๑๐
 ๓๑๑
 ๓๑๒
 ๓๑๓
 ๓๑๔
 ๓๑๕
 ๓๑๖
 ๓๑๗
 ๓๑๘
 ๓๑๙
 ๓๒๐
 ๓๒๑
 ๓๒๒
 ๓๒๓
 ๓๒๔
 ๓๒๕
 ๓๒๖
 ๓๒๗
 ๓๒๘
 ๓๒๙
 ๓๓๐
 ๓๓๑
 ๓๓๒
 ๓๓๓
 ๓๓๔
 ๓๓๕
 ๓๓๖
 ๓๓๗
 ๓๓๘
 ๓๓๙
 ๓๔๐
 ๓๔๑
 ๓๔๒
 ๓๔๓
 ๓๔๔
 ๓๔๕
 ๓๔๖
 ๓๔๗
 ๓๔๘
 ๓๔๙
 ๓๕๐
 ๓๕๑
 ๓๕๒
 ๓๕๓
 ๓๕๔
 ๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐
 ๔๐๑
 ๔๐๒
 ๔๐๓
 ๔๐๔
 ๔๐๕
 ๔๐๖
 ๔๐๗
 ๔๐๘
 ๔๐๙
 ๔๑๐
 ๔๑๑
 ๔๑๒
 ๔๑๓
 ๔๑๔
 ๔๑๕
 ๔๑๖
 ๔๑๗
 ๔๑๘
 ๔๑๙
 ๔๒๐
 ๔๒๑
 ๔๒๒
 ๔๒๓
 ๔๒๔
 ๔๒๕
 ๔๒๖
 ๔๒๗
 ๔๒๘
 ๔๒๙
 ๔๓๐
 ๔๓๑
 ๔๓๒
 ๔๓๓
 ๔๓๔
 ๔๓๕
 ๔๓๖
 ๔๓๗
 ๔๓๘
 ๔๓๙
 ๔๔๐
 ๔๔๑
 ๔๔๒
 ๔๔๓
 ๔๔๔
 ๔๔๕
 ๔๔๖
 ๔๔๗
 ๔๔๘
 ๔๔๙
 ๔๕๐
 ๔๕๑
 ๔๕๒
 ๔๕๓
 ๔๕๔
 ๔๕๕
 ๔๕๖
 ๔๕๗
 ๔๕๘
 ๔๕๙
 ๔๖๐
 ๔๖๑
 ๔๖๒
 ๔๖๓
 ๔๖๔
 ๔๖๕
 ๔๖๖
 ๔๖๗
 ๔๖๘
 ๔๖๙
 ๔๗๐
 ๔๗๑
 ๔๗๒
 ๔๗๓
 ๔๗๔
 ๔๗๕
 ๔๗๖
 ๔๗๗
 ๔๗๘
 ๔๗๙
 ๔๘๐
 ๔๘๑
 ๔๘๒
 ๔๘๓
 ๔๘๔
 ๔๘๕
 ๔๘๖
 ๔๘๗
 ๔๘๘
 ๔๘๙
 ๔๙๐
 ๔๙๑
 ๔๙๒
 ๔๙๓
 ๔๙๔
 ๔๙๕
 ๔๙๖
 ๔๙๗
 ๔๙๘
 ๔๙๙
 ๕๐๐
 ๕๐๑
 ๕๐๒
 ๕๐๓
 ๕๐๔
 ๕๐๕
 ๕๐๖
 ๕๐๗
 ๕๐๘
 ๕๐๙
 ๕๑๐
 ๕๑๑
 ๕๑๒
 ๕๑๓
 ๕๑๔
 ๕๑๕
 ๕๑๖
 ๕๑๗
 ๕๑๘
 ๕๑๙
 ๕๒๐
 ๕๒๑
 ๕๒๒
 ๕๒๓
 ๕๒๔
 ๕๒๕
 ๕๒๖
 ๕๒๗
 ๕๒๘
 ๕๒๙
 ๕๓๐
 ๕๓๑
 ๕๓๒
 ๕๓๓
 ๕๓๔
 ๕๓๕
 ๕๓๖
 ๕๓๗
 ๕๓๘
 ๕๓๙
 ๕๔๐
 ๕๔๑
 ๕๔๒
 ๕๔๓
 ๕๔๔
 ๕๔๕
 ๕๔๖
 ๕๔๗
 ๕๔๘
 ๕๔๙
 ๕๕๐
 ๕๕๑
 ๕๕๒
 ๕๕๓
 ๕๕๔
 ๕๕๕
 ๕๕๖
 ๕๕๗
 ๕๕๘
 ๕๕๙
 ๕๖๐
 ๕๖๑
 ๕๖๒
 ๕๖๓
 ๕๖๔
 ๕๖๕
 ๕๖๖
 ๕๖๗
 ๕๖๘
 ๕๖๙
 ๕๗๐
 ๕๗๑
 ๕๗๒
 ๕๗๓
 ๕๗๔
 ๕๗๕
 ๕๗๖
 ๕๗๗
 ๕๗๘
 ๕๗๙
 ๕๘๐
 ๕๘๑
 ๕๘๒
 ๕๘๓
 ๕๘๔
 ๕๘๕
 ๕๘๖
 ๕๘๗
 ๕๘๘
 ๕๘๙
 ๕๙๐
 ๕๙๑
 ๕๙๒
 ๕๙๓
 ๕๙๔
 ๕๙๕
 ๕๙๖
 ๕๙๗
 ๕๙๘
 ๕๙๙
 ๖๐๐
 ๖๐๑
 ๖๐๒
 ๖๐๓
 ๖๐๔
 ๖๐๕
 ๖๐๖
 ๖๐๗
 ๖๐๘
 ๖๐๙
 ๖๑๐
 ๖๑๑
 ๖๑๒
 ๖๑๓
 ๖๑๔
 ๖๑๕
 ๖๑๖
 ๖๑๗
 ๖๑๘
 ๖๑๙
 ๖๒๐
 ๖๒๑
 ๖๒๒
 ๖๒๓
 ๖๒๔
 ๖๒๕
 ๖๒๖
 ๖๒๗
 ๖๒๘
 ๖๒๙
 ๖๓๐
 ๖๓๑
 ๖๓๒
 ๖๓๓
 ๖๓๔
 ๖๓๕
 ๖๓๖
 ๖๓๗
 ๖๓๘
 ๖๓๙
 ๖๔๐
 ๖๔๑
 ๖๔๒
 ๖๔๓
 ๖๔๔
 ๖๔๕
 ๖๔๖
 ๖๔๗
 ๖๔๘
 ๖๔๙
 ๖๕๐
 ๖๕๑
 ๖๕๒
 ๖๕๓
 ๖๕๔
 ๖๕๕
 ๖๕๖
 ๖๕๗
 ๖๕๘
 ๖๕๙
 ๖๖๐
 ๖๖๑
 ๖๖๒
 ๖๖๓
 ๖๖๔
 ๖๖๕
 ๖๖๖
 ๖๖๗
 ๖๖๘
 ๖๖๙
 ๖๗๐
 ๖๗๑
 ๖๗๒
 ๖๗๓
 ๖๗๔
 ๖๗๕
 ๖๗๖
 ๖๗๗
 ๖๗๘
 ๖๗๙
 ๖๘๐
 ๖๘๑
 ๖๘๒
 ๖๘๓
 ๖๘๔
 ๖๘๕
 ๖๘๖
 ๖๘๗
 ๖๘๘
 ๖๘๙
 ๖๙๐
 ๖๙๑
 ๖๙๒
 ๖๙๓
 ๖๙๔
 ๖๙๕
 ๖๙๖
 ๖๙๗
 ๖๙๘
 ๖๙๙
 ๗๐๐
 ๗๐๑
 ๗๐๒
 ๗๐๓
 ๗๐๔
 ๗๐๕
 ๗๐๖
 ๗๐๗
 ๗๐๘
 ๗๐๙
 ๗๑๐
 ๗๑๑
 ๗๑๒
 ๗๑๓
 ๗๑๔
 ๗๑๕
 ๗๑๖
 ๗๑๗
 ๗๑๘
 ๗๑๙
 ๗๒๐
 ๗๒๑
 ๗๒๒
 ๗๒๓
 ๗๒๔
 ๗๒๕
 ๗๒๖
 ๗๒๗
 ๗๒๘
 ๗๒๙
 ๗๓๐
 ๗๓๑
 ๗๓๒
 ๗๓๓
 ๗๓๔
 ๗๓๕
 ๗๓๖
 ๗๓๗
 ๗๓๘
 ๗๓๙
 ๗๔๐
 ๗๔๑
 ๗๔๒
 ๗๔๓
 ๗๔๔
 ๗๔๕
 ๗๔๖
 ๗๔๗
 ๗๔๘
 ๗๔๙
 ๗๕๐
 ๗๕๑
 ๗๕๒
 ๗๕๓
 ๗๕๔
 ๗๕๕
 ๗๕๖
 ๗๕๗
 ๗๕๘
 ๗๕๙
 ๗๖๐
 ๗๖๑
 ๗๖๒
 ๗๖๓
 ๗๖๔
 ๗๖๕
 ๗๖๖
 ๗๖๗
 ๗๖๘
 ๗๖๙
 ๗๗๐
 ๗๗๑
 ๗๗๒
 ๗๗๓
 ๗๗๔
 ๗๗๕
 ๗๗๖
 ๗๗๗
 ๗๗๘
 ๗๗๙
 ๗๘๐
 ๗๘๑
 ๗๘๒
 ๗๘๓
 ๗๘๔
 ๗๘๕
 ๗๘๖
 ๗๘๗
 ๗๘๘
 ๗๘๙
 ๗๙๐
 ๗๙๑
 ๗๙๒
 ๗๙๓
 ๗๙๔
 ๗๙๕
 ๗๙๖
 ๗๙๗
 ๗๙๘
 ๗๙๙
 ๘๐๐
 ๘๐๑
 ๘๐๒
 ๘๐๓
 ๘๐๔
 ๘๐๕
 ๘๐๖
 ๘๐๗
 ๘๐๘
 ๘๐๙
 ๘๑๐
 ๘๑๑
 ๘๑๒
 ๘๑๓
 ๘๑๔
 ๘๑๕
 ๘๑๖
 ๘๑๗
 ๘๑๘
 ๘๑๙
 ๘๒๐
 ๘๒๑
 ๘๒๒
 ๘๒๓
 ๘๒๔
 ๘๒๕
 ๘๒๖
 ๘๒๗
 ๘๒๘
 ๘๒๙
 ๘๓๐
 ๘๓๑
 ๘๓๒
 ๘๓๓
 ๘๓๔
 ๘๓๕
 ๘๓๖
 ๘๓๗
 ๘๓๘
 ๘๓๙
 ๘๔๐
 ๘๔๑
 ๘๔๒
 ๘๔๓
 ๘๔๔
 ๘๔๕
 ๘๔๖
 ๘๔๗
 ๘๔๘
 ๘๔๙
 ๘๕๐
 ๘๕๑
 ๘๕๒
 ๘๕๓
 ๘๕๔
 ๘๕๕
 ๘๕๖
 ๘๕๗
 ๘๕๘
 ๘๕๙
 ๘๖๐
 ๘๖๑
 ๘๖๒
 ๘๖๓
 ๘๖๔
 ๘๖๕
 ๘๖๖
 ๘๖๗
 ๘๖๘
 ๘๖๙
 ๘๗๐
 ๘๗๑
 ๘๗๒
 ๘๗๓
 ๘๗๔
 ๘๗๕
 ๘๗๖
 ๘๗๗
 ๘๗๘
 ๘๗๙
 ๘๘๐
 ๘๘๑
 ๘๘๒
 ๘๘๓
 ๘๘๔
 ๘๘๕
 ๘๘๖
 ๘๘๗
 ๘๘๘
 ๘๘๙
 ๘๙๐
 ๘๙๑
 ๘๙๒
 ๘๙๓
 ๘๙๔
 ๘๙๕
 ๘๙๖
 ๘๙๗
 ๘๙๘
 ๘๙๙
 ๙๐๐
 ๙๐๑
 ๙๐๒
 ๙๐๓
 ๙๐๔
 ๙๐๕
 ๙๐๖
 ๙๐๗
 ๙๐๘
 ๙๐๙
 ๙๑๐
 ๙๑๑
 ๙๑๒
 ๙๑๓
 ๙๑๔
 ๙๑๕
 ๙๑๖
 ๙๑๗
 ๙๑๘
 ๙๑๙
 ๙๒๐
 ๙๒๑
 ๙๒๒
 ๙๒๓
 ๙๒๔
 ๙๒๕
 ๙๒๖
 ๙๒๗
 ๙๒๘
 ๙๒๙
 ๙๓๐
 ๙๓๑
 ๙๓๒
 ๙๓๓
 ๙๓๔
 ๙๓๕
 ๙๓๖
 ๙๓๗
 ๙๓๘
 ๙๓๙
 ๙๔๐
 ๙๔๑
 ๙๔๒
 ๙๔๓
 ๙๔๔
 ๙๔๕
 ๙๔๖
 ๙๔๗
 ๙๔๘
 ๙๔๙
 ๙๕๐
 ๙๕๑
 ๙๕๒
 ๙๕๓
 ๙๕๔
 ๙๕๕
 ๙๕๖
 ๙๕๗
 ๙๕๘
 ๙๕๙
 ๙๖๐
 ๙๖๑
 ๙๖๒
 ๙๖๓
 ๙๖๔
 ๙๖๕
 ๙๖๖
 ๙๖๗
 ๙๖๘
 ๙๖๙
 ๙๗๐
 ๙๗๑
 ๙๗๒
 ๙๗๓
 ๙๗๔
 ๙๗๕
 ๙๗๖
 ๙๗๗
 ๙๗๘
 ๙๗๙
 ๙๘๐
 ๙๘๑
 ๙๘๒
 ๙๘๓
 ๙๘๔
 ๙๘๕
 ๙๘๖
 ๙๘๗
 ๙๘๘
 ๙๘๙
 ๙๙๐
 ๙๙๑
 ๙๙๒
 ๙๙๓
 ๙๙๔
 ๙๙๕
 ๙๙๖
 ๙๙๗
 ๙๙๘
 ๙๙๙
 ๑๐๐๐

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว :
 ทรงฉลองพระองค์จอมทัพบก

เนื่องจากความตื่นตัวทางด้านการเมือง
 และความรู้สึกชาตินิยมของชาวจีนในประเทศไทยเป็นผลกระทบมาจากเหตุการณ์ทางการเมืองของจีนโดยตรง และความเคลื่อนไหวทางการเมืองจะมากขึ้นตามอนุภูมิภาคเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของจีน เช่นใน

ระยะแรกก่อนการปฏิวัติจีน การเคลื่อนไหวทางการเมืองของจีนในประเทศไทยมุ่งในการเผยแพร่แนวความคิดการเมืองปลุกฝังลัทธิชาตินิยมเพื่อให้ชาวจีนมีความผูกพันกับบ้านเกิดเมืองนอนของตนให้แน่นแฟ้นขึ้น แต่หลังจากที่เกิดปฏิวัติในจีนเมื่อ พ.ศ. 2454 แล้ว³¹ ชาวจีนในประเทศไทยได้แสดงออกทางการเมืองมากขึ้น มีการเผยแพร่และ

31 หลังจากที ดร. ซุนยัตเซ็น ทำการปฏิวัติสำเร็จและสถาปนาการปกครองประเทศเป็นระบอบสาธารณรัฐใน พ.ศ. 2455 แล้ว แต่เหตุการณ์ภายในยังไม่สงบมีการต่อสู้กันทั้งในด้านอุดมการณ์และกำลังระหว่างฝ่ายนิยมการปกครองในระบอบกษัตริย์และฝ่ายนิยมระบอบสาธารณรัฐ ซึ่งมีผลกระทบต่อชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศต่างๆ เป็นอันมาก

เคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเห็นได้ชัดโดยมีสถาบันต่าง ๆ เป็นเครื่องมือ เช่น หนังสือพิมพ์ สมาคมจีน และโรงเรียนจีน เป็นต้น ประเทศไทยจึงตกอยู่ในฐานะเวทีทางการเมืองจีน และกลายเป็นปัจจัยที่มีส่วนผลักดันให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นความสำคัญของการปลูกฝังลัทธิชาตินิยมในหมู่คนไทย อย่างไรก็ตามก็ติดังแม้ว่าพระบรมราโชบายในการเผยแพร่ลัทธิชาตินิยมในหมู่คนไทยจะเป็นพระบรมราโชบายที่ดีและเหมาะสมกับกาลเวลาและสถานการณ์ แต่พระบรมราโชบายดังกล่าวกลับเป็นมูลเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งระหว่างคนไทยและคนจีนประทุขึ้น³² ความจริงพระองค์อาจจะมิได้ทรงเกลียดชังชาวจีนจริง ๆ ดังที่ทรงเคยแสดงถึงพระราชดำริไว้ที่ต่าง ๆ หรือแม้แต่ในบทพระราชนิพนธ์บทละคร หรือบทพระราชนิพนธ์ปลุกใจต่าง ๆ เช่น เรื่อง “เมืองไทยงตั้นเกิด” ว่า

“... ข้าพเจ้าไม่ได้ขอให้ท่านเกลียดชังจีนเลย ที่ข้าพเจ้าขอร้องก็เพียงขอให้

ท่านคิดถึงตัวเองมากขึ้นอีกสักหน่อยเท่านั้น... ”³³

แต่การที่พระองค์ทรงใช้พระนามแฝง

เขียนบทพระราชนิพนธ์โดยยกบทบาทและพฤติกรรมของชาวจีนขึ้นมาตำหนิเพื่อเป็นเป้าประสงค์สำคัญในการกระตุ้นความรู้สึกชาตินิยมในหมู่คนไทยนั้น³⁴ แม้ว่าชาวจีนจะมีความจงรักภักดี แต่ก็ไม่พอใจที่ถูกตำหนิประกอบกับใน พ.ศ. 2456 รัฐบาลไทยออกพระราชบัญญัติสัญชาติโดยถือเอาหลักดินแดน (Jus Soli) เป็นเครื่องกำหนด³⁵ ทำให้ลูกหลานจีนจำนวนนับหมื่นมีสัญชาติไทย—จีน มาตรการนี้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นการจำกัดจำนวนชาวจีนต่างด้าวในประเทศไทยและเป็นวิธีการให้มีการผสมกลมกลืนระหว่างคนไทยกับคนจีนโดยการบังคับ การนี้ผลักดันให้ชาวจีนมีการรวมตัวกันเหนียวแน่นขึ้น โดยเฉพาะมีการตั้งสมาคมต่างๆ ดำเนินการอย่างลับ ๆ ซึ่งสร้างความหนักใจให้แก่รัฐบาลไทยต้องคอยสอดส่องและควบคุมพฤติกรรม พระราชบัญญัติสมาคมไม่สามารถแก้ปัญหาได้ เนื่องจากปรากฏว่ามีสมาคม

³² Donald E. Nuechterlein, *Thailand and the Struggle for Southeast Asia* (Ithaca, New York : Cornell University Press, 1966), p. 97.

³³ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, *เมืองไทยงตั้นเกิด* (พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2481), หน้า 15.

³⁴ ดู นางเยาว์ จิตตะปุตตะ, “บทพระราชนิพนธ์เรื่อง ‘พวกยิวแห่งบูรพาทิศ’ แนวทางปลุกฝังอุดมการณ์ชาตินิยม,” *อักษรศาสตร์*, 4, 2 (2524).

³⁵ “พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2456,” *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 29, หน้า 279.

ต่าง ๆ เป็นจำนวนมากไม่ปรารถนาจะให้รัฐบาลไทยควบคุม จึงไม่ขอจดทะเบียน และยังมีสมาคมอีกเป็นจำนวนมากที่ไม่ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนเพราะมีข้อบังคับและวัตถุประสงค์ขัดกับนโยบายและกฎหมายของไทย ฉะนั้นถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะเปิดโอกาสให้สมาคมจีนจดทะเบียนเป็นสมาคมที่ถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็ตาม แต่ยังคงมีสมาคมนอกกฎหมายและต้องตามกฎหมายแล้วดำเนินการอย่างไม่เปิดเผยอีกเป็นจำนวนมาก บรรดาสมาคมจีนเหล่านี้มักจะมีพฤติกรรมที่กระทบกระเทือนต่อการเมืองการปกครองของไทยอย่างยิ่งโดยเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเป็นแกนนำการเคลื่อนไหวทางการเมือง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ

1. เผยแพร่ลัทธิการเมืองในหมู่ชาวจีนในประเทศไทย
2. สนับสนุนการขยายอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองของชาวจีนในประเทศไทย

เนื่องจากวัตถุประสงค์ทั้งสองอย่างนี้มีบทบาทในการดำเนินงานที่มีความเกี่ยวเนื่องและเป็นผลกระทบต่อกันอย่างมาก จึงใคร่ขอเสนอรายละเอียด ข้อมูล และเหตุ

การณ์ต่าง ๆ ร่วมกันไป โดยจะแยกเฉพาะในหัวข้อที่จะชี้ให้เห็นถึงบทบาทและพฤติกรรมทางการเมืองของสมาคมจีนที่เข้าไปเป็นแกนนำหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการนั้น ๆ อาทิ เช่น

1. สนับสนุนการตั้งโรงเรียนจีนเพื่อเป็นสถานที่อบรมเผยแพร่อลัทธิการเมืองและต่อสู้ทางการเมืองจีนในประเทศไทย

เนื่องจากโรงเรียนจีนในประเทศไทยนั้นมักกำเนิดขึ้นมาจากการจัดตั้งและอยู่ในอุปถัมภ์ของสมาคมจีน โดยเฉพาะในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น จะอยู่ภายใต้การดำเนินงานของสมาคมพ่อค้าจีนและสมาคมภาษา การดำเนินงานของโรงเรียนจึงไม่เป็นเอกเทศ ฉะนั้นบทบาทของโรงเรียนจึงสามารถสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสมาคมจีน สำหรับวัตถุประสงค์ในการตั้งโรงเรียนจีนในประเทศไทยนั้น ในระยะแรกก็เพื่อเป็นสถานที่สำหรับศึกษาอบรมของบุตรคนจีน³⁶ แต่ต่อมาในตอนปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อชาวจีนในประเทศไทยได้รับอิทธิพลของ

36 การเล่าเรียนของบุตรหลานจีนแต่เดิมนั้น คนที่มีฐานะดีมักจะส่งไปเรียนที่เมืองจีนหรือจ้างครูจีนมาสอนตามบ้าน แต่บุตรคนสามัญทั่วไปมักจะมาเรียนรวมกันตามศาลเจ้า "เฮียกง" ซึ่งมักจะใช้ตำราเก่า ๆ หรือนิทานพงศาวดารมาสอน

ลัทธิชาตินิยม จึงทำให้วัตถุประสงค์ของการ
ดำเนินงานโรงเรียนจีนเปลี่ยนไป คือ นอก
จากจะสอนวิชาสามัญแล้ว ยังมุ่งอบรมบุตร
จีนให้มีความเป็นจีนแท้ที่มีความจงรักภักดี
ต่อประเทศจีน เพื่อป้องกันมิให้ลัทธิชาต
ิถ์ข้อเสนอสอนของซูเว่ยเต๋ซุนนางจีน

“...การที่จะไม่ให้ลูกหลานลัทธิชาตก็ควร
ตั้งโรงเรียนสอนภาษาจีนให้รู้ไว้จึงจะไม่
ลัทธิชาต...”³⁷

กรณีในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นระยะที่โรงเรียนจีน
มีบทบาทความสำคัญสูงถูกใช้เป็นเครื่องมือ
เผยแพร่ลัทธิการเมือง และข้าราชการจาก
จีนมักจะมาเยี่ยมเสมอ ๆ³⁸ ในระยะตอนต้น
รัชกาลรัฐบาลไทยเองให้ความสนใจแต่
เฉพาะโรงเรียน “ซินหมิน”³⁹ เท่านั้น
ต่อมาพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่
หัวทรงแสดงออกด้วยการเขียนบทพระราชนิพนธ์
ตำหนิอยู่เนือง ๆ โดยเฉพาะในกรณี
ลูกจีนที่เกิดในไทยมีสัญชาติไทยแต่ถูกอบรม

ให้เป็นจีนแท้ เช่น บทพระราชนิพนธ์เรื่อง
“ไทยผสมเป็นคนที่ไม่พึงปรารถนา”⁴⁰ เป็น
ต้น นอกจากนั้นพระองค์ยังทรงดำริที่จะควบคุม
โรงเรียนจีน ในที่ประชุมเสนาบดีเห็นว่า
โรงเรียนจีนเป็นสถานที่ส่งเสริมการปกครอง
แบบสาธารณรัฐ ซึ่งไม่เป็นที่ปรารถนาของ
รัฐบาลไทย⁴¹ ผลทำให้รัฐบาลไทยประกาศ
ใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2461
มีวัตถุประสงค์จะควบคุมแต่โรงเรียนจีนโดย
มิให้กระทบกระเทือน โรงเรียนของต่างประเทศ
แต่รัฐบาลก็ไม่สามารถควบคุมได้
โรงเรียนจีนต่าง ๆ ยังคงมีบทบาทสูง โดยเฉพาะ
ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
การขออนุญาตตั้งโรงเรียน
ต่าง ๆ จะอ้างวัตถุประสงค์เพื่อการกุศล แต่
เบื้องหลังใช้เป็นสถานที่อบรมลัทธิการเมือง⁴²
ข้อสังเกตคือในรัชสมัยนี้มีชาวจีน
ที่มีแนวความคิดสมัยใหม่และสนใจการเมือง
ได้เข้ามาอยู่ในไทย และเป็นผู้นับสนุนโรงเรียนจีน
ทำให้มีจำนวนโรงเรียนจีนเพิ่มมาก

37 หจข. ร. 6 น. 20/7 จดหมายของพระยาอธิการบดีประกาศถึงเจ้าพระยาบรมราช วันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2454.

38 หจข. ร. 6 น. 20/7 คำกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาบรมราช วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2454.

39 หจข. ร. 6 น. 12/1 รายงานการประชุมเสนาบดีสภา วันที่ 24 มิถุนายน ร.ศ. 181.

40 อัสวาท, “ไทยผสมเป็นคนที่ไม่พึงปรารถนา,” *พิมพ์ไทย*, วันที่ 16 ธันวาคม 2458.

41 หจข. ร. 6 น. 12/1 รายงานการประชุมเสนาบดีสภา วันที่ 24 มิถุนายน ร.ศ. 181.

42 หจข. ร. 7 ธ. 19/84 ส่วนหนึ่งของคำชี้แจงของเสนาบดีกระทรวงธรรมการ แก่ผู้จัดการและครูโรงเรียนจีน วันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2470.

๕ 43 มีบทบาทและพฤติกรรมทางการเมือง ชัดขึ้น เช่น พฤติกรรมของโรงเรียนอนุบาล ชินหมินที่ทำการชักธงชาติจีนที่หน้าโรงเรียนเนื่องในวันชาติของจีนฝ่ายปฏิวัติ 10 ตุลาคม และคิดแผนป้ายตัวอักษรที่หน้าโรงเรียนว่า “การปฏิวัติในจีนยังไม่สำเร็จ ผู้ที่มีส่วนร่วมในการปฏิวัติครั้งนี้ จะต้องร่วมมือช่วยกันให้บรรลุผลขั้นสุดท้ายให้ได้ และจะต้องช่วยกันกำจัดการปกครองที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเสียให้หมด” 44 และโรงเรียนจีนอื่น ๆ ร่วมปลุกใจด้วย 45

ต่อมาเมื่อจีนได้รับอิทธิพลลัทธิคอมมิวนิสต์จากรัสเซีย ทำให้โรงเรียนจีนกลายเป็นแหล่งเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์จีนให้แก่นักเรียนจีนในประเทศไทย ซึ่งเป็นปัญหาที่น่าวิตกอย่างยิ่งสำหรับรัฐบาลไทย เพราะลัทธิการเมืองดังกล่าวขัดต่อประเพณีการปกครองของไทย และหากปล่อยให้เป็นเช่นนั้น ยั่งยืนไป บรรดาความคิดต่าง ๆ นี้ อาจจะมีอิทธิพลแทรกซึม ในหมู่คนไทย และครอบงำความคิดทางการเมืองของไทยอย่าง

ไรก็ดี ปรากฏว่าในระยะก่อน พ.ศ. 2475 รัฐบาลไทยยังไม่ให้ความสำคัญในปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง หรือมีนโยบายในเรื่องนี้ เพราะการเผยแพร่ลัทธิดังกล่าว ยังอยู่ในระยะของการโฆษณาชวนเชื่อและเป็นเรื่องของชาวจีน แต่กระนั้นรัฐบาลไทยก็ใช้มาตรการควบคุมด้วยการออกพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2470 และแก้ไขใหม่ พ.ศ. 2474 ดำริแก้ไขพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2475 แต่ไม่ทันประกาศใช้เพราะรัฐบาลหม่อมอานาจเนื่องจากมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเสียก่อน

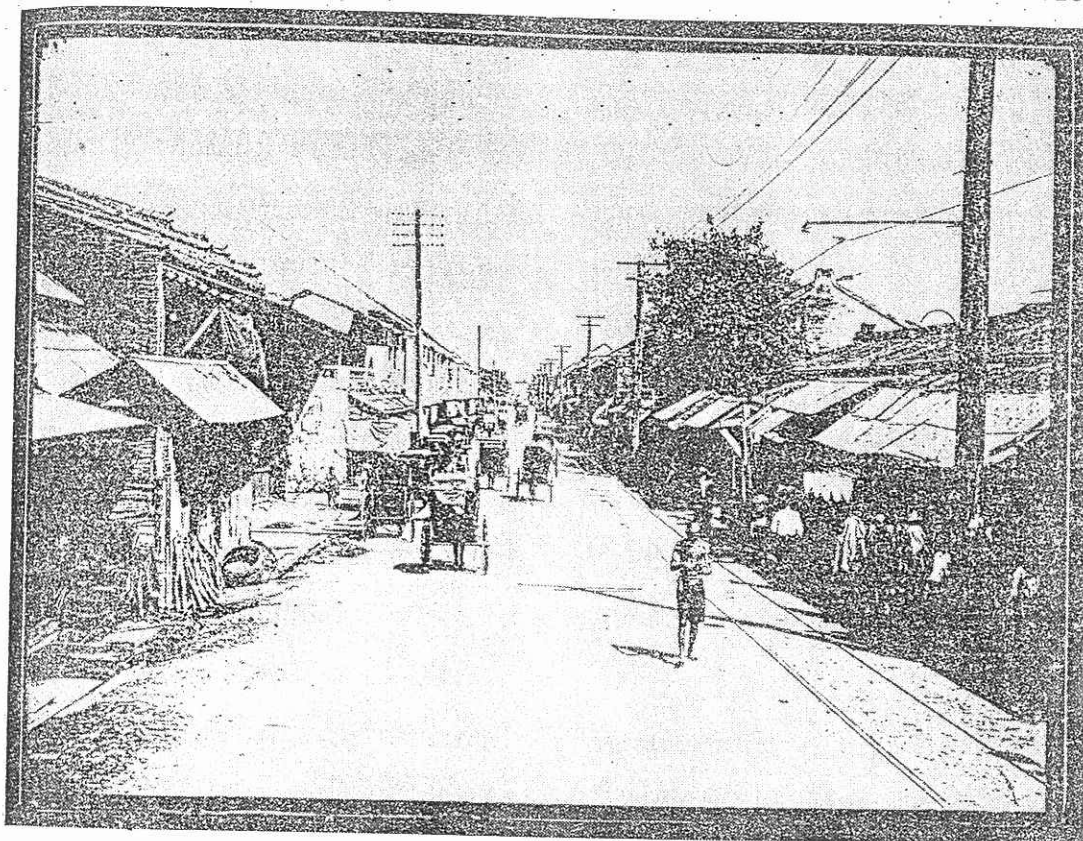
2. เป็นเครื่องมือต่อสู้ทางการเมืองจีนในประเทศไทย

ดังได้กล่าวข้างต้นแล้วว่าถึงแม้จะมีการปฏิวัติในจีนเมื่อ พ.ศ. 2454 แล้ว แต่เหตุการณ์ทางการเมืองของจีนมิได้สงบ มีการต่อสู้กันภายในประเทศ และมีการปราบปรามอย่างรุนแรง ประเทศไทยกลายเป็นเวทีทางการเมืองของจีน โดยมีสมาคมจีน

43 R.J. Coughlin, *Double Identity : The Chinese in Modern Thailand* (Hongkong : University Press, 1960), p. 146. ว่า พ.ศ. 2468 มีโรงเรียนจีน 30 โรงเรียน ไรก็ดี เอกสารสมัย ร. 7 ว่าระหว่างปี 2468—2471 มีโรงเรียนจีนเพิ่มอีก 140 โรงเรียน และโดยเฉลี่ย พ.ศ. 2468—2476 เพิ่มขึ้นปีละ 28 โรงเรียน

44 แผนกเก็บกองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษา พิมพ์เบ็ดเตล็ดประเภทโรงเรียนราษฎร์ 2470 หนังสือราชการของแขวงจังหวัดธนบุรีเหนือ วันที่ 10 ตุลาคม 2470.

45 เช่นโรงเรียน “ยวดีวงศ์ยัก” แจกหนังสือปลุกใจทำลายราชูปไทย

รถลากและคนจีนย่านถนนเจริญกรุง

ต่าง ๆ ในประเทศไทยให้การสนับสนุนและเป็นแกนนำในการเคลื่อนไหวต่าง ๆ เช่น ทำการต้อนรับ ตลอดจนจัดการประชุม และเรียกรับเงินเพื่อช่วยเหลือและให้ผู้นำจีนเข้ามาประชุมพบปะเรียกร้องให้กำจัดซึ่งกันและกัน และโจมตีฝ่ายตรงข้าม ทั้งในกรณีนายเอี้ยจือฮวง ขุนนางจีนตัวแทนของรัฐบาลยวนซีไซ เข้ามาประเทศไทยโดยมีสมาคมการค้าจีน (เซี่ยงหวย) คณะไปต๋อง สมาคมจีน

ต่าง ๆ และโรงเรียนจีน ให้การต้อนรับในการกล่าวสุนทรพจน์ตามสมาคมจีน ส่วนใหญ่จะสรรเสริญและปกป้องยวนซีไซโจมตีฝ่ายตรงข้าม พร้อมกับชักชวนชาวจีนมิให้เข้าข้างพวกเก็กเหม็ง⁴⁶ เพราะถือว่าเป็นพวกขบถโดยอ้างความจำเป็นและเหตุผลที่ยวนซีไซต้องใช้กำลังปราบปรามพวกเก็กเหม็ง และเสนอให้มีการเปิดโรงเรียนให้มาก ๆ และให้ช่วยกันอุดหนุนการค้าของ

46 หจข. ร. 6 น.20.12/17 หนังสือพิมพ์กรุงเทพฯ เดลินิวส์ เรื่องสุนทรพจน์ของเอี้ยจือฮวง วันที่ 18-20 พฤศจิกายน 2456.

จีน ในกรณีดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความบาดหมางกันระหว่างฝ่ายที่สนับสนุนยวนซีไฮ และฝ่ายสนับสนุนเก็กเหม้งซึ่งได้แก่กลุ่มของนายเซียวฮุดเส็งเป็นต้น จึงโจมตีและตีแผ่ซึ่งกันและกันเป็นที่หนักใจของฝ่ายรัฐบาลไทย เพราะนอกจากการต่อสู้จะขยายวงกว้างออกไปแล้วชาวจีนยังเรียกรับเงินช่วยพวกของตนเป็นอันมาก⁴⁷ ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของไทยโดยตรง

3. เป็นเครื่องมือเผยแพร่ลัทธิการเมืองและสนับสนุนการเมืองจีนในประเทศไทย

บทบาทดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากการแพร่หลายของลัทธิชาตินิยมในหมู่คนจีนในประเทศไทย เพราะปรากฏว่ามีสมาคมจีนเป็นจำนวนมากมีวัตถุประสงค์และการดำเนินการชี้แจงว่ามีความมุ่งหมายในการเผยแพร่ลัทธิการเมือง เช่น สมาคม “ฮั่วเคียววงเจียบลินฮะหวาย” หรือสมาคมคนงานสามมิตร ซึ่งรัฐบาลไทยเห็นว่ามีผลประโยชน์ที่จะเผยแพร่ลัทธิสังคมนิยมในประเทศไทย⁴⁸

เป็นต้น

สมาคมการค้าและสมาคมต่าง ๆ นอกจากจะเผยแพร่ลัทธิการเมืองแล้ว ยังปรากฏว่าทำการเล่นการเมืองสนับสนุนจีนในปัญหาต่าง ๆ เช่น กรณีต่อต้านญี่ปุ่น ซึ่งนำไปสู่การบอยคอตสินค้าญี่ปุ่น เพื่อเป็นการแสดงความโกรธแค้นของชาวจีนในกรณีญี่ปุ่นขยายอิทธิพลเข้าไปในแมนจูเรียในพ.ศ. 2457 สมาคมพ่อค้าจีนและหนังสือพิมพ์จีนต่าง ๆ ได้ทำการประชุมชักจูง ยุยง และเป็นผู้นำในการดำเนินการบอยคอตสินค้าญี่ปุ่นซึ่งเริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2458 ถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะทำการขอร้องและแก้ปัญหาการบอยคอตสินค้าญี่ปุ่นได้ การต่อต้านญี่ปุ่นของชาวจีนมิได้หยุดยั้ง ยังคงดำเนินการต่อไปและขยายกลุ่มผู้ต่อต้านออกไปจากสมาคมจีนต่าง ๆ⁴⁹ ไปสู่โรงเรียนจีน และยังคงทำอังกฤษเพิ่มด้วยในฐานะที่รัฐบาลอังกฤษทำสนธิสัญญาร่วมกับญี่ปุ่น รัฐบาลไทยจึงต้องทำการจับกุมชาวจีนผู้ก่อการแล้วลงโทษด้วยการเนรเทศเป็นต้น

47 หจข. ร. 6 น.25/5 เรื่องไทยกั้นส่งเงินไปเมืองจีน วันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2453—22 กันยายน พ.ศ. 2465.

48 เคยยื่นหนังสือขออนุญาตตั้งสมาคมเมื่อ พ.ศ. 2461 แต่รัฐบาลไทยไม่อนุญาตเพราะมีพฤติกรรมต่าง ๆ และวัตถุประสงค์เป็นที่รังเกียจของฝ่ายไทย เพราะนอกจากจะมุ่งเผยแพร่ลัทธิใดรายธุระแล้ว ยังทำการเคลื่อนไหวทางการเมืองเสมอ ๆ

49 เช่น สมาคม “ตงฮั่วเกยเจ้าจ้อป้อเตีย” สมาคมนอกจากจะขย่งให้ชาวจีนเกลียดญี่ปุ่นแล้ว ยังสนับสนุนลัทธิคอมมิวนิสต์และสมาคมฮั่วเอียะ สมาคมพาณิชย์จีน (เซี่ยงหวาย) ฯลฯ

4. เป็นเครื่องมือต่อต้านอำนาจของ
รัฐบาลไทย และสนับสนุนการขยายอำนาจ
ทางเศรษฐกิจการเมืองของรัฐบาลจีนและ
ชาวจีนในประเทศไทย

ในช่วงระยะเวลาก่อนที่รัฐบาลไทยจะ
ออกพระระชบัญญัติแปลงชาติใน พ.ศ. 2454
นั้น แม้ว่าชาวจีนจะมีฐานะเป็นคนต่างด้าว
และเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แต่
เนื่องจากมีจำนวนมากและมีส่วนสร้างคุณ
ประโยชน์ต่อรัฐบาลไทยและมีความสัมพันธ์
อันใกล้ชิดกับสังคมไทยมาตลอด รัฐบาล
ไทยจึงระมัดระวังในการดำเนินนโยบายการ
ปกครองชาวจีน พระมหากษัตริย์ไทยแทบทุก
พระองค์มักจะทรงย้ำเสมอว่าทรงถือคนจีน
เสมือนคนไทย แต่เนื่องจากชนชาวจีนเป็น
ชาติที่ยึดมั่นและเชื่อดื้อในขนบธรรมเนียม
ประเพณีความเชื่ออันเก่าแก่ของตน ซึ่งเป็น
ลักษณะที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการผสมกลมกลืน
ทางเชื้อชาติ ประกอบกับได้รับอิทธิพลการ
เผยแพร่ลัทธิชาตินิยม จึงทำให้ชาวจีนมี
ความจงรักภักดีต่อประเทศเมืองแม่ โดย
เฉพาะในช่วงนับจากปลายรัชสมัยของพระ
บาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้น
มา เป็นช่วงที่ชาวจีนทำการรวมตัวกันอย่าง
แน่นเหนียวภายใต้สมาคมจีน และแสดง

ปฏิกิริยาเคลื่อนไหวทางการเมืองเช่น

การเรียกร้องให้รัฐบาลจีนเข้ามาให้
การคุ้มครอง ได้กล่าวมาแล้วในข้างต้นคือ
สมาคมพ่อค้าจีนมักจะเรียกร้องให้รัฐบาลจีน
เข้ามาให้การคุ้มครองและส่งเสริมผลประโยชน์
ของกลุ่มชาวจีนในประเทศไทย ซึ่ง
เป็นการชักนำให้รัฐบาลจีนขยายอำนาจเข้า
มาครอบงำชาวจีนในประเทศไทยทั้งในทาง
เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง

การหยุดงาน ตามที่รัฐบาลไทยสามารถ
สืบสวนได้ ปรากฏว่ามีการนัดหยุดงานครั้ง
ที่ 1 พ.ศ. 2453 ที่กรุงเทพฯ ครั้งที่ 2 ใน
พ.ศ. 2468 ที่กรุงเทพฯ และครั้งที่ 3 ใน
พ.ศ. 2473 ที่พิษณุโลก การหยุดงานครั้ง
ใหญ่ของชาวจีนทั้งสามครั้งนี้มีสมาคมพ่อค้า
จีนให้การสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง ปฏิกิริยา
ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าชาวจีนพยายาม
แสดงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของตน ใช้เป็น
เครื่องต่อรองกับรัฐบาลไทย โดยเฉพาะใน
การหยุดงานครั้งแรกนั้นฝ่ายไทยมีความเห็น
ว่า

“...น่าจะมิใช่การต่อต้านเรื่องผูกขาด แต่ก็
มุ่งหมายจะทำอำนาจ และบางที่รัฐบาลไทยจะ
หวาดหวั่นและยอมให้ชาวจีนตั้งหัวหน้า ซึ่ง
สามารถเรียกร้องขอต่าง ๆ ตรงต่อรัฐบาลได้
เหมือนหนึ่งว่ามีเสียงในทางราชการ”⁵⁰

50 หจข. ร. 5 ต. 21/22 บันทึกการของพระยาพิพัฒน์โกษา วันที่ 24 มิถุนายน ร.ศ. 129.

การต่อต้านพระราชบัญญัติต่างๆ โดยเฉพาะที่ออกมามีผลกระทบต่อชาวจีนในประเทศไทย ชาวจีนต่างๆ โดยสมาคมจีนจะมีการประชุมยั้งให้ชาวจีนมีปฏิกริยาโกรธแค้นและเกลียดชังรัฐบาลไทยและกำหนดให้พระราชบัญญัติการเนรเทศ พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พระราชบัญญัติประถมศึกษา ฯลฯ รวมไปถึงการต่อต้านและโจมตีนโยบายการปกครองชาวจีนของรัฐบาลไทย เช่น สโมสรฮั่วเคียววงเงียบลินฮะหวย โจมตีและกล่าวหาว่ารัฐบาลไทยใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎรกดขี่ชาวจีน⁵¹ และอื่นๆ นอกจากนี้ยังทำหนังสือร้องเรียนไปยังรัฐบาลจีนให้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือและร่วมต่อต้านถึงกับกล่าวหาว่ารัฐบาลไทยขี้เกียจในกรณีที่รัฐบาลไทยออกพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร พ.ศ. 2461⁵²

ใช้สมาคมเป็นเสมือนสถานกงสุลชั่วคราว ปรากฏในรายงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัดว่าบรรดาสมาคมพาณิชย์จีน ตลอดจนสมาคมอื่น ๆ ได้ทำหน้าที่เสมือนสถานกงสุลชั่วคราว คือ ทำหน้าที่ตุลาการเองในกรณีที่มีการวิวาทกันระหว่างสมาชิกทั้งคดีทางการค้า

และอาญา ซึ่งเป็นการก้าวก้าวและลบหลู่อำนาจการปกครองของเจ้าหน้าที่และกฎหมายไทย เพราะการดำเนินการดังกล่าวมีลักษณะเป็น “ศาลเตี้ย” เป็นการสร้างอิทธิพลของสมาคมในหมู่ชาวจีน โดยเฉพาะถ้าสมาคมใดมีอิทธิพลมากก็จะใช้อิทธิพลปกป้องพวกของตน เช่น สมาคมลันฮะหวย สมาคมพ่อค้าจีนนครราชสีมา สมาคมฮั่วเคียวฯ และอื่นๆ ซึ่งมักจะมีหลักฐานทางราชการและเรื่องราวลงในหนังสือพิมพ์บ่งบอกถึงพฤติกรรมดังกล่าวรัฐบาลไทยเองก็ตระหนักถึงสถานภาพดังกล่าวของสมาคมจีน

สรุป อาจกล่าวได้ว่า “สมาคมจีน” เป็นกลุ่มที่มีการจัดระเบียบทางสังคมที่มีความสำคัญต่อชาวจีนโพ้นทะเลมาก เพราะนอกจากจะเป็นศูนย์กลางการให้บริการและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านการทำธุรกิจแล้วยังเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของชาวจีน ฉะนั้นจึงถือว่าเป็นสถาบันโครงสร้างทางสังคมของชาวจีนในต่างประเทศที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชาวจีนในสังคมนอกประเทศของตน และมีการขยายตัวของชุมชนชาวจีนตลอดมา ถึงจะเห็นว่าในการรวมกลุ่มกันในระยะแรกนั้นมีลักษณะที่

51. หจข. ร. 6 น. 12.11/13 รายงานของกรมตำรวจพระนครบาล วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2462.

52. หจข. ร. 6 น. 12.11/13 “คำแปลจดหมายของสโมสรฮั่วเคียววงเงียบลินฮะหวย ถึงสมาคมต่างๆ” รายงานการประชุมเสนาบดี วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2462.

ง่าย ๆ ไม่สลับซับซ้อน บทบาทต่าง ๆ ยังอยู่ในวงแคบ มีความมุ่งหมายเฉพาะเพื่อกลุ่มสมาชิก เช่น สมาคมอาชีพ สมาคมภาษา สมาคมท้องถิ่น เป็นต้น เป็นการรวมกลุ่มคนที่มองประกอบที่เหมือนกันเข้าด้วยกัน เพื่อสนองความต้องการของกลุ่ม แต่เนื่องจาก “สมาคมจีน” นั้นเป็นเพียงสถาบันเดียวที่จะให้และรักษาผลประโยชน์โดยตรงแก่ชาวจีนในขณะที่ชาวจีนมีความรู้สึกว่ามีฐานะเป็นเพียง “ผู้มาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร” เนื่องจากการดำเนินการของกลุ่มมีความเป็นอิสระและเอกเทศจึงทำให้มีอิทธิพลสูงและมีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางก้าวร้าวรุนแรง ซึ่งปรากฏว่าในระยะแรกการรวมตัวของชาวจีนมีลักษณะเป็นกลุ่มอิทธิพลทางเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์มุ่งต่อสู้ช่วงชิงผลประโยชน์กันเองในหมู่ชาวจีนมากกว่าจะมีลักษณะเป็นสมาคม ต่อมาเมื่อสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองเปลี่ยนแปลงไป กลุ่มอิทธิพลดังกล่าวไม่เหมาะกับสถานการณ์ จึงได้พัฒนาขึ้นมาเป็นรูปของ “สมาคมจีน” ที่มีความสลับซับซ้อนขึ้น กล่าวคือมิได้มุ่งผลประโยชน์ของกลุ่มแต่เพียงอย่างเดียว มีการก่อตั้งขึ้นมาด้วยอุดมการณ์ที่กว้างขวาง ประกอบกับฐานะทางเศรษฐกิจของชาวจีน

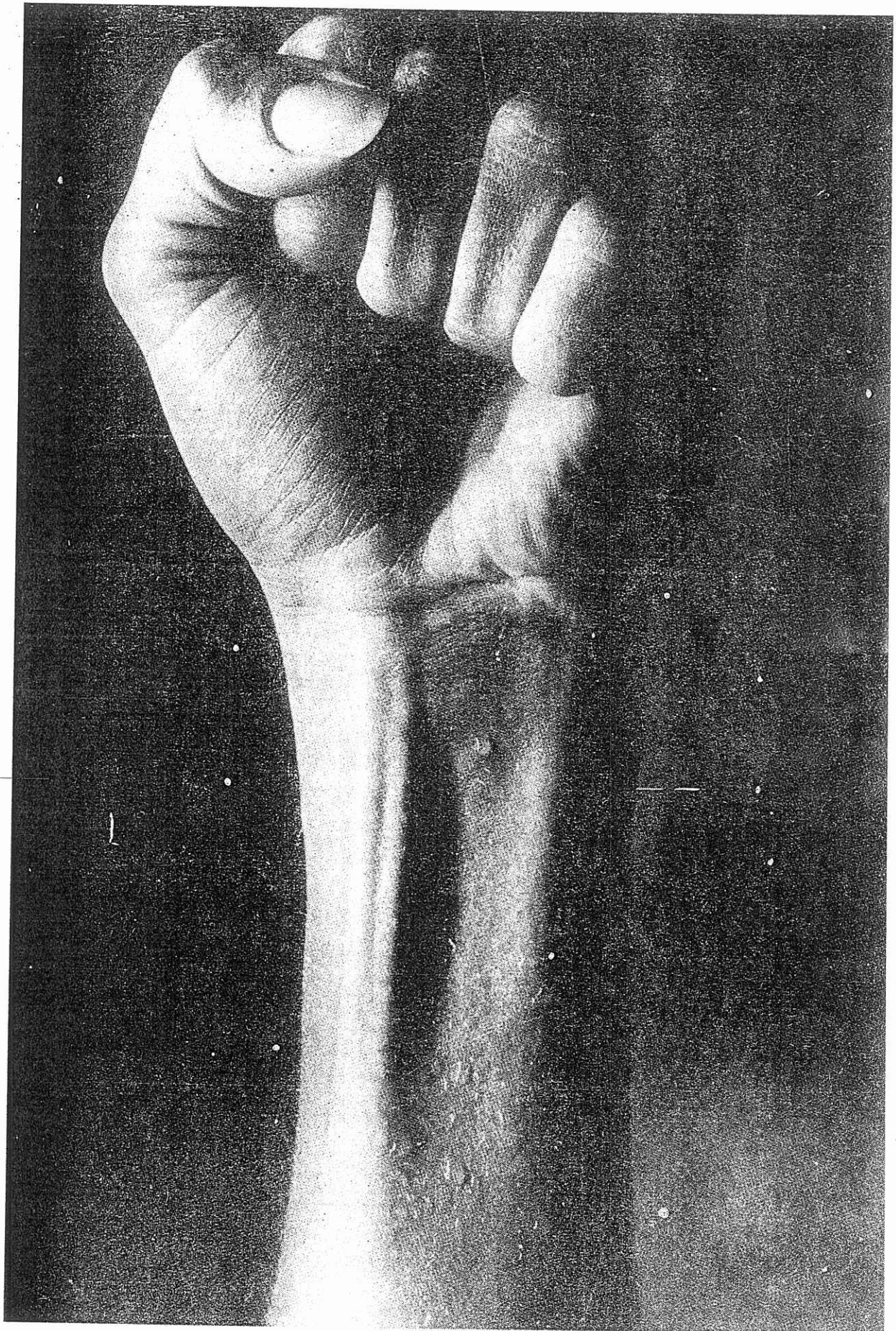
มั่นคงขึ้น มีผลให้บทบาททางด้านสังคมและการเมืองขยายตัวตาม ฉะนั้น พฤติกรรมและวัตถุประสงค์ในการดำเนินการของสมาคมจีนจึงมีขอบเขตที่กว้างขวางและมีเป้าหมายที่สูงขึ้นตามลำดับ เปลี่ยนจากการต่อสู้กันเองในระหว่างกลุ่มอิทธิพลของชาวจีนมาเป็นการต่อสู้กับรัฐบาลไทย อันมีผลกระทบต่อรัฐบาลไทยมากเพราะเหตุที่ชาวจีนเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากที่สุด และมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของไทย ในขณะที่สังคมไทยยังขาดชนชั้นกลางที่เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ อิทธิพลของชาวจีนจึงสูง เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้นโยบายการผสมกลมกลืนของไทยไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร และเป็นพลังผลักดันให้รัฐบาลไทยต้องเผชิญกับปัญหาในการพิจารณาเลือกแนวทางการดำเนินนโยบายการเมืองการปกครองซึ่งไม่อาจหลีกเลี่ยงบทบาทและปัญหาอันสลับซับซ้อนละเอียดอ่อนของชาวจีนได้อีกต่อไป ต้องยอมรับว่าบทบาทของชาวจีนจะมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาประเทศของไทยต่อไปอีกหลายทศวรรษเป็นอย่างน้อย

ขอ ส นั บ ส นุ น

วารสาร

“อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร”

ชาญชัย ปทุมารักษ์

“แรงงาน”

สังคมศาสตร์
